

ارزیابی عملکرد صنعت پتروشیمی در سال ۱۳۸۹

کد موضوعی: ۳۱۰

شماره مسلسل: ۱۲۰۶۵

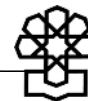
آذرماه ۱۳۹۰

دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	چکیده	۱
۲	مقدمه	۲
۲	۱. تولید	۲
۵	۲. بازرگانی پتروشیمی	۵
۷	۳. طرح‌های در دست اجرا	۷
۱۰	۴. وضعیت بودجه طرح‌های عمرانی	۱۰
۱۲	۵. خوراک	۱۲
۱۳	۶. ظرفیت محصولات عمده پتروشیمی و برنامه‌های آتی	۱۳
۱۵	۷. خصوصی‌سازی و الزامات آن	۱۵
۲۰	نتیجه‌گیری	۲۰
۲۰	منابع و مأخذ	۲۰

ارزیابی عملکرد صنعت پتروشیمی در سال ۱۳۸۹

چکیده

در سال ۱۳۸۹، میزان تولید محصولات پتروشیمی کشور ۴۰/۲ میلیون تن بوده است که نسبت به ظرفیت اسمی موجود از حدود ۱۲ میلیون تن ظرفیت ایجاد شده استفاده نشده است. طبق بررسی‌های انجام شده کمبود خوراک، اشکالات تعمیراتی و فرآیندی و مشکلات مربوط به سرویس‌های جانبی از دلایل اصلی این موضوع است. عملکرد صادرات محصولات پتروشیمی در سال ۱۳۸۹ نسبت به برنامه‌های پیش‌بینی شده مناسب بوده است، اما در خصوص فروش داخلی محصولات فقط ۷۸/۶ درصد برنامه ارائه شده در زمان تصویب بودجه، عملی شده است. یکی از دلایل این موضوع وارد شدن صنعت پتروشیمی در طرح خودکفایی تولید بنزین در داخل کشور بود که البته با توجه به شرایط خاص به وجود آمده، عملکرد صنعت مذکور به‌عنوان یک راهکار کوتاه‌مدت در رفع مشکل مؤثر بود.

تحلیل آمارها نشان می‌دهد که ظرفیت نصب شده هشت محصول عمده پتروشیمی کشور (متانول، اوره، اتیلن، پروپیلن، پلی‌اتیلن، پلی‌پروپیلن، پروپان، بوتان و اتیلن گلایکول‌ها) تا پایان سال ۱۳۸۹ برابر با ۲۵۱۷۱ هزار تن بوده است که مقرر شده است تا پایان سال ۱۳۹۴ با اضافه شدن ۴۸۱۲۸ هزار تن دیگر از این محصولات ظرفیت نصب شده آنها به ۷۳۲۹۹ هزار تن برسد. اما با توجه به شرایط موجود و کندی که در سرمایه‌گذاری پتروشیمی کشور ایجاد شده این سؤال مطرح است که آیا تحقق چنین برنامه‌ای امکانپذیر است و در صورت مثبت بودن پاسخ، مسئله این است که آیا تحقق چنین برنامه‌ای به نفع کشور است؟ در این خصوص توضیحات بیشتری در گزارش ارائه شده است.

عملکرد خصوصی‌سازی در صنعت پتروشیمی به‌لحاظ کمی وضعیت مناسبی داشته است، هرچند در برنامه واگذاری بقیه شرکت‌ها از جمله هلدینگ پتروشیمی تغییرات مداوم اتفاق افتاده است. اما به‌لحاظ کیفی اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی در صنعت پتروشیمی کشور با چالش‌هایی همراه بوده است که در متن گزارش به تفصیل توضیح داده شده است. نکته دیگر در خصوص نقش جدید شرکت ملی صنایع پتروشیمی به‌عنوان سازمان توسعه‌ای - حاکمیتی است که از نگاه کارشناسان فعال در بخش خصوصی این صنعت، شفاف‌سازی لازم انجام نشده است.

درخصوص تعیین دقیق قیمت خوراک صنایع پتروشیمی در راستای اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها نیز جلسات متعددی با حضور نمایندگان محترم مجلس، کارشناسان و مسئولان ذیربط برگزار شد. به‌منظور شفاف‌سازی بیشتر در قانون بودجه سال ۱۳۹۰ نیز به این مسئله اشاره شده است. در گزارش حاضر وضعیت طرح‌های در دست اجرا و طرح‌های عمرانی صنعت پتروشیمی کشور نیز بررسی شده است.

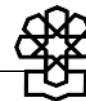
مقدمه

کشور ایران به‌دلیل منابع عظیم نفت و گاز و اتصال به آبره‌های بین‌المللی از زمینه‌های لازم یعنی خوراک و آب برای ایجاد توسعه صنعت پتروشیمی در مناطق جنوبی کشور برخوردار است. خوشبختانه این مزیت تا حدود زیادی در ایران مورد توجه قرار گرفته و سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در صنعت پتروشیمی کشور انجام شده است. لذا باید تلاش شود تا با برنامه‌ریزی‌های صحیح و جهت‌دهی مناسب به این صنعت حداکثر استفاده از مزایای مذکور به نفع کشور بشود. با اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی و واگذاری مجتمع‌های پتروشیمی به بخش غیردولتی و تغییر نقش شرکت ملی صنایع پتروشیمی به سازمان توسعه‌ای - حاکمیتی، صنعت پتروشیمی کشور، شرایطی متفاوت با گذشته را می‌گذراند. در شرایط جدید سهم عمده توسعه پتروشیمی کشور به عهده بخش غیردولتی است. اما لازمه تحقق چنین هدفی مهیا ساختن بسترهای لازم است که در حال حاضر با وجود تلاش‌ها و اقدامات انجام شده هنوز نارسایی‌هایی وجود دارد. در گزارش حاضر، عملکرد صنعت پتروشیمی کشور در سال ۱۳۸۹ بررسی شده است.

۱. تولید

کل تولیدات مجتمع‌های موجود شرکت ملی صنایع پتروشیمی^۱ در سال ۱۳۸۹، بالغ بر ۳۸/۸ میلیون تن بوده که معادل ۷۸ درصد ظرفیت اسمی آنهاست. با احتساب تولید شرکت‌های خصوصی^۲ و تولید آزمایشی مجتمع‌ها و محصولات میانی، جمع کل تولیدات بالغ بر ۴۰/۲ میلیون تن بوده است. در جدول ۱، عملکرد تولید مجتمع‌های پتروشیمی کشور در سال ۱۳۸۹ به تفصیل ارائه شده است.

۱. منظور از مجتمع‌های موجود، مجتمع‌های واگذار شده و مجتمع‌هایی است که شرکت ملی صنایع پتروشیمی در آنها سهام دارد.
 ۲. شرکت‌های خصوصی شامل (آبادان، فارابی، غدیر، رجال، فرساشیمی، نوپدز شیمی، شیمی‌بافت، پلی‌نار، قان‌بصیر و آریا فسفریک) است.

جدول ۱. تولید مجتمع‌های تولیدی صنعت پتروشیمی کشور در سال ۱۳۸۹ (ارقام به هزار تن)

عملکرد تولید سال ۱۳۸۹		ظرفیت اسمی سالیانه	نام مجتمع	گروه الف - مجتمع‌هایی که NPC در آنها سهام دارد
درصد تولید به ظرفیت سال	تولید سال			
۷۷	۵۲۱۲/۳	۶۷۹۹/۶	بندر امام	گروه الف - مجتمع‌هایی که NPC در آنها سهام دارد
۹۳	۱۶۱۷/۹	۱۷۴۰	بوعلی سینا	
۹۸	۵۵/۶	۵۶/۵	بیستون	
۷۸	۳۵۰۰/۳	۴۴۸۱	پارس	
۴۶	۱۶/۲	۳۵	خوزستان	
۸۱	۳۶۱۹/۳	۴۴۷۹	نوری (برزویه)	
۱۲۷	۲۲/۳	۱۷/۶	ارومیه	
۹۱	۶۸۶/۷	۷۹۷	تیریز	
۸۱	۶۱۵/۷	۷۶۲/۵	تندگویان ۱	
۵۱	۲۸۰/۴	۵۴۸	تندگویان ۲	
۱۱۰	۱۹۱۵/۸	۱۷۳۸/۴	شیراز	
۶۲	۱۰۹۴/۷	۱۷۵۵	پردیس ۱	
۸۴	۱۱۵۴/۷	۱۷۵۵	پردیس ۲	
۷۹	۱۳۳۶/۱	۱۶۹۰	پلیمر آریا ساسول	
۹۷	۱۰۲۸/۶	۱۰۵۶	کرمانشاه	
۱۵	۲۹/۳	۱۹۲/۴	کارون	
۹۱	۲۷۲/۷	۳۰۰	مهر	
۴۳	۱۰۶/۴	۲۵۰	NPC آلیانس (فیلیپین)	
۸۱	۲۲۵۶۶	۲۸۴۵۳	جمع گروه (الف)	
۹۳	۱۳۴۷/۸	۱۶۳۰/۶	اراک	
۷۲	۱۸۹/۹	۲۶۵/۳	اصفهان	
۷۴	۱۲۱۳/۸	۱۷۹۹/۵	امیرکبیر	
۶۴	۱۹۲۷/۳	۳۰۲۶	جم	
۸۵	۹۶۴/۱	۱۱۳۵	خارک	
۱۰۷	۹۰۱/۶	۸۴۵	خراسان	
۵۶	۱۸۶۱/۵	۳۷۷۰/۵	رازی	
۷۷	۱۲۷۴/۸	۱۶۵۰	زاگرس ۱	
۹۲	۱۵۲۰/۴	۱۶۵۰	زاگرس ۲	
۸۸	۱۱۳۸/۵	۱۲۹۰	فن‌آوران	
۸۹	۲۶۶/۲	۳۰۰	لاله	
۷۵	۳۳۹۲/۸	۴۴۹۴	مارون	
۵۰	۲۷۴/۱	۵۴۴	مروارید	
۷۵	۱۶۲۷۳	۲۲۴۰۰	جمع گروه (ب)	
۷۸	۳۸۸۳۹	۵۰۸۵۳	جمع کل	

مأخذ: گزارش عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی در سال ۱۳۸۹، شرکت ملی صنایع پتروشیمی ایران.
 مقدار ۳۵۶۲۴۶ تن انواع اتیلن گلايگول در سال ۱۳۸۹ در پتروشیمی فرساشیمی تولید شده است.
 مقدار ۱۱۴۶۷۷ تن پلی پروپیلن در سال ۱۳۸۹ در پتروشیمی نویدزشیمی تولید شده است.
 کل تولیدات پتروشیمی آبادان در سال ۱۳۸۹، ۹۷۵۸۸ تن بوده است.
 کل تولیدات پتروشیمی شیمی‌بافت در سال ۱۳۸۹، ۱۳۱۱۳ تن می‌باشد.
 تولیدات آزمایشی پتروشیمی اروند در سال ۱۳۸۹، ۲۱۹۵۵۵ تن بوده است.
 کل تولیدات پتروشیمی فارابی در سال ۱۳۸۹، ۳۳۹۵۳ تن بوده است.
 مقدار ۵۳۰۰۱ تن پلی پروپیلن در سال ۱۳۸۹ در پتروشیمی پلی نار تولید شده است.
 مقدار ۱۹۵۱۱ تن ABS در سال ۱۳۸۹ در پتروشیمی قائد بصیر تولید شده است.
 کل تولیدات پتروشیمی غدیر در سال ۱۳۸۹، ۱۳۸۰۶ تن بوده است.
 مقدار ۳۰۳۷۹ تن اسید فسفریک در سال ۱۳۸۹ در شرکت آریافسفریک تولید شده است.
 مقدار ۵۶۸۶۴ تن پلی پروپیلن در سال ۱۳۸۹ در پتروشیمی رجال تولید شده است.
 کل تولیدات مجتمع‌های پتروشیمی با احتساب تولیدات آزمایشی و موارد مذکور در سال ۱۳۸۹، ۴۰۱۷۵ هزار تن بوده است.

همان‌طور که نتایج جدول ۱ نشان می‌دهد میزان تولید مجتمع‌های تابعه و وابسته به شرکت ملی صنایع پتروشیمی و مجتمع‌های واگذار شده به‌طور متوسط ۷۸ درصد ظرفیت اسمی آنها در سال ۱۳۸۹ بوده است. در جدول ۲ علل کاهش تولید نسبت به ظرفیت مجتمع‌ها، به تفکیک عوامل و درصد سهم هر عامل به‌طور تقریبی نشان داده شده است.

جدول ۲. علل کاهش تولید مجتمع‌های پتروشیمی به تفکیک عوامل در سال ۱۳۸۹

درصد سهم هر عامل از جمع عوامل کاهش تولید	علل کاهش تولید
۲۶	کمبود خوراک
۲۴	سرویس‌های جانبی (برق، بخار و...)
۲۲	اشکالات تعمیراتی
۱۹	اشکالات فرآیندی
۳	بالا بودن موجودی
۳	اقتصادی (به‌صرفه نبودن تولید)
۳	کمبود شیمیایی و قطعات یدکی
۱۰۰	جمع

مأخذ: محاسبه براساس اطلاعات گزارش عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی در سال ۱۳۸۹.

همان‌طور که نتایج جدول ۲ نشان می‌دهد کمبود خوراک، مشکلات مربوط به سرویس‌های جانبی (از جمله قطع برق و بخار و...)، اشکالات تعمیراتی و اشکالات فرآیندی (مانند مطلوب نبودن کیفیت خوراک)، از دلایل عمده کاهش تولید مجتمع‌های پتروشیمی کشور بوده‌اند. برخی از عوامل مذکور ناشی از ضعف مدیریت، عدم توجه کافی به نتایج مطالعات فنی و اقتصادی، قدیمی بودن تکنولوژی، نبود آموزش‌های لازم به نیروی انسانی در مورد نحوه نگهداری از تکنولوژی خریداری شده، تولید بنزین توسط واحدهای پتروشیمی و... بوده است. به نظر می‌رسد با توجه به اخذ فاینانس‌های چینی و خرید ماشین‌آلات از این کشور، باید دقت شود تا سهم اشکالات تعمیراتی در پروژه‌های آتی کشور افزایش نیابد.

طرح خودکفایی تولید بنزین در داخل کشور

در سال ۱۳۸۹ در پی ممانعت از مشارکت شرکت‌های بین‌المللی در اجرای طرح‌های پالایشگاهی و نیز تحریم فروش فرآورده‌های نفتی به ایران، وزارت نفت به‌منظور رفع نیاز داخلی به فرآورده بنزین و جلوگیری از بروز بحران، تولید بنزین توسط تعدادی از واحدهای پتروشیمی را در دستور

کار قرار داد. عملکرد واحدهای پتروشیمی در اجرای طرح مذکور به شرح زیر بوده است:

- تولید حدود ۱۴ میلیون لیتر در روز ریفرمیت و بنزین پیرولیز به منظور افزایش تولید بنزین خودرو در کشور،
- تولید حدود ۸ میلیون لیتر در روز برش سنگین به منظور افزایش تولید گازوئیل در کشور،
- تحویل ۸۳۵/۶ هزار تن ریفرمیت به شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران از ۲۹ مرداد تا دوم بهمن ۱۳۸۹،
- تحویل ۱۸۲/۹ هزار تن بنزین پیرولیز به شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران از ۲۹ مرداد تا دوم بهمن ۱۳۸۹،
- تحویل ۶۶/۱ هزار تن MTBE به شرکت ملی پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی ایران از ۲۹ مرداد تا دوم بهمن ۱۳۸۹،

درخصوص طرح مذکور ذکر این نکته لازم است که هر چند اجرای آن به عنوان راهکاری کوتاه‌مدت اثرات مثبتی در رفع مشکل مزبور داشت. اما به هر حال پیامدهایی نیز از جمله ایجاد کمبود خوراک برای واحدهای پایین‌دستی، افزایش قیمت تمام شده محصول و... را برای واحدهای پتروشیمی کشور دربر داشت.

۲. بازرگانی پتروشیمی

۲-۱. صادرات

در سال ۱۳۸۹ برنامه و عملکرد صادرات محصولات پتروشیمی کشور به شرح جدول ۳ بوده است.

جدول ۳. عملکرد و برنامه صادرات محصولات پتروشیمی در سال ۱۳۸۹

نسبت عملکرد به برنامه پیشنهادی پنج‌ساله پنجم (درصد)	نسبت عملکرد به برنامه مصوب (درصد)	عملکرد	برنامه بودجه مصوب	برنامه پیشنهادی پنج‌ساله پنجم توسعه پتروشیمی	صادرات
۹۳/۴	۱۰۰/۱	۱۷/۲۸۳	۱۷/۲۵۷	۱۸/۵۰۵	مقدار (میلیون تن)
۱۴۶	۱۲۱	۱۱/۲	۹/۲۳۱	۷/۶۸۴	ارزش (میلیارد دلار)
—	—	۶۴۹	۵۳۵	۴۱۵	قیمت متوسط صادرات (دلار بر تن)

مآخذ:

۱. اهداف کمی و الزامات برنامه پیشنهادی پنج‌ساله پنجم توسعه شرکت ملی صنایع پتروشیمی (۱۳۸۹-۱۳۹۳)، ویرایش سوم، مدیریت برنامه‌ریزی و توسعه، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۷.
۲. اطلاعات دریافتی از دفتر امور تولیدی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور، ۱۳۹۰.
۳. گزارش عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی در سال ۱۳۸۹، شرکت ملی صنایع پتروشیمی.

همان‌طور که آمار و ارقام جدول ۳ نشان می‌دهد، عملکرد صادرات محصولات پتروشیمی کشور را در سال ۱۳۸۹ نسبت به برنامه‌های پیش‌بینی شده می‌توان خوب ارزیابی کرد. افزایش ارزش صادرات نسبت به پیش‌بینی‌ها، ناشی از افزایش قیمت‌های جهانی محصولات پتروشیمی بوده است. در میان محصولات صادراتی، ۶ محصول عمده‌ای که توسط شرکت بازرگانی پتروشیمی در سال ۱۳۸۹ به فروش رسیده‌اند به شرح جدول ۴ بوده است.

جدول ۴. محصولات عمده صادراتی شرکت بازرگانی پتروشیمی
در سال ۱۳۸۹ (به ترتیب اولویت ارزش)

نام محصول	ارزش
گاز مایع (پروپان، بوتان)	۱/۷ میلیارد دلار
برش سنگین	۱/۳ میلیارد دلار
ریفرمیت	۷۲۸ میلیون دلار
اتیلن	۵۰۳ میلیون دلار
متانول	۴۶۲ میلیون دلار
استایرین	۴۰۶ میلیون دلار

مأخذ: گزارش عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی در سال ۱۳۸۹، شرکت ملی صنایع پتروشیمی.

لازم به ذکر است که ارقام مذکور فقط بخشی از صادرات محصولات نامبرده بوده که توسط شرکت بازرگانی پتروشیمی به فروش رسیده است. (بعد از خصوصی‌سازی در صنعت پتروشیمی، واحدها رأساً اقدام به صادرات محصولات‌شان می‌کنند). اما به هر حال همین آمار نیز حاکی از آن است که به دلیل نبود ظرفیت‌های پایین‌دستی، کشور از تبدیل محصولات مذکور به محصولات با ارزش افزوده بیشتر بی‌بهره است. لازم است با اجرای ماده (۱۵۶) برنامه پنج‌ساله پنجم توسعه کشور و ایجاد شهرک‌های تخصصی غیردولتی، زنجیره ارزش در صنعت پتروشیمی کشور توسعه یابد. تحقق چنین هدفی حداقل مستلزم ایجاد شرایط باثبات برای سرمایه‌گذاری، مشخص بودن دقیق قیمت خوراک و نحوه تأمین آن است.

۲-۲. فروش داخلی

میزان و ارزش فروش داخلی در سال ۱۳۸۹ در جدول ۵ آمده است.

جدول ۵. عملکرد برنامه فروش داخلی محصولات پتروشیمی در سال ۱۳۸۹

فروش داخلی	برنامه پیشنهادی پنج ساله پنجم توسعه پتروشیمی	برنامه بودجه مصوب	عملکرد	نسبت عملکرد به برنامه بودجه مصوب (درصد)	نسبت عملکرد به برنامه پیشنهادی پنج ساله پنجم (درصد)
مقدار (هزار تن)	۱۵۷۴۴	۱۲۹۳۴	۱۰۱۶۸	۷۸/۶	۶۴/۶
ارزش (میلیارد ریال)	۴۹۱۴۷	۵۳۰۱۵	۶۵۰۹۲/۶	۱۲۳	۱۳۲

مأخذ: همان.

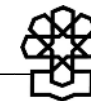
همان طور که آمار جدول ۵ نشان می‌دهد در سال ۱۳۸۹، میزان فروش داخلی محصولات پتروشیمی حدود ۱۰ میلیون تن بوده است که این رقم، ۷۸/۶ درصد برنامه پیش‌بینی شده در بودجه مصوب و ۶۴/۶ درصد برنامه پیشنهادی پنج ساله پنجم توسعه پتروشیمی بوده است.

۳. طرح‌های در دست اجرا

در سال ۱۳۸۹، حدود ۲۱ طرح در دست اجرا بوده است که ۵ طرح در منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی، ۵ طرح در منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس و ۱۱ طرح در سایر مناطق بوده است. در جدول ۶ وضعیت طرح‌های تکمیل نشده و در دست اجرا در سال ۱۳۸۹ ارائه شده است. از میان طرح‌های مذکور تعدادی طرح به بهره‌برداری رسیدند که در جدول ۷ فهرست آنها مشخص شده است.

جدول ۶. طرح‌های در دست اجرای شرکت ملی صنایع پتروشیمی در سال ۱۳۸۹

موقعیت طرح	نام طرح	مجری طرح	پیشرفت کل (درصد)	برنامه (درصد)	ظرفیت (هزار تن در سال)	نوع تولیدات	میزان مالکیت مستقیم شرکت ملی صنایع پتروشیمی
طرح‌های منطقه ویژه اقتصادی انرژی پارس	طرح الفین دهم واحد بوتن - ۱	شرکت پتروشیمی جم	۸۳/۷۹	۹۰/۷۵	۳۶۰	بوتن ۱، ABS، SBS، SB، LCBR	-
	اتیلن گلایکول‌ها (در دست بررسی)	شرکت پتروشیمی مروارید	۴۸/۴۵	۱۰۰			
	الفین یازدهم	شرکت پتروشیمی کاویان	۹۵/۹۶	۸۶/۶۰	۲۱۸۰	اتیلن، برش‌های سه‌کربنه و سنگین‌تر	۱۷/۵ درصد
طرح‌های منطقه ویژه اقتصادی پتروشیمی	طرح ایزوسیانات‌ها	شرکت پتروشیمی کارون	۶۹/۷۰	۱۰۰			
	طرح کلر آلکالی و PVC	شرکت پتروشیمی اروند	۹۹/۹۲	۱۰۰	۲۸۳۴	PVC، EDC، VCM، کلر مایع، آب ژاول، سود سوزآور	۸۰ درصد
	طرح سرویس‌های جانبی متمرکز	شرکت پتروشیمی فجر	۷۹/۸۶	۸۹/۳۵	-	سرویس‌های جانبی	۷۰ درصد
	طرح NF سوم بندر امام	شرکت مدیریت توسعه صنایع پتروشیمی	۸۶/۴۳	۱۰۰	۲۶۸۵	اتان، پروپان، بوتان، پنتان، پلاس	۱۰۰ درصد پتروشیمی بندر امام
طرح‌های سایر مناطق	طرح الفین سیزدهم - پلی‌اتیلن سنگین - اتیلن	شرکت پتروشیمی ایلام	۹۰/۹۸ ۲۹/۴۱	۹۶/۹۶ ۸۰/۹۳	۱۱۲۲	اتیلن، پروپیلن، سوخت مایع، بنزین پیرولیز و پلی‌اتیلن سنگین	-
	طرح خط لوله انتقال اتیلن غرب کشور	شرکت مدیریت توسعه صنایع پتروشیمی	۶۳/۵۱	۷۳/۰۷	۳۵۰۰	انتقال اتیلن	-
	طرح آمونیاک و اوره شهدای مرودشت	شرکت مدیریت توسعه صنایع پتروشیمی	۵۳/۳۳	۷۰/۲۶	۱۷۵۵	آمونیاک و اوره	-

موقعیت طرح	نام طرح	مجری طرح	پیشرفت کل (درصد)	برنامه (درصد)	ظرفیت (هزار تن در سال)	نوع تولیدات	میزان مالکیت مستقیم شرکت ملی صنایع پتروشیمی
	طرح الفین گچساران	شرکت پتروشیمی گچساران	۱۶/۵۵	۱۰	۱۰۹۰	اتیلن، برش‌های سه‌کربنه و سنگین‌تر	۲۰ درصد
	طرح پلی‌اتیلن سنگین	شرکت پلیمر کرمانشاه	۹۱/۰۹	۱۰۰	۳۰۰	پلی‌اتیلن سنگین	۱۰۰ درصد شرکت پتروشیمی باختر
	پلی‌اتیلن سنگین، سبک خطی	شرکت پتروشیمی لرستان	۵۵/۴۱	۸۴/۵	۳۳۰	پلی‌اتیلن سنگین، سبک خطی، بوتن - ۱	۱۰۰ درصد شرکت پتروشیمی باختر
	پلی‌اتیلن سبک	شرکت پتروشیمی کردستان	۱۷/۳۵	۱۰۰	۳۰۰	پلی‌اتیلن سبک	۱۰۰ درصد شرکت پتروشیمی باختر
	پلی‌اتیلن سنگین، سبک خطی	پتروشیمی مهاباد	۳۴/۷۷	۷۴/۲۵	۳۳۰	پلی‌اتیلن سنگین، سبک خطی، بوتن - ۱	۱۰۰ درصد شرکت پتروشیمی باختر
	آمونیاک و اوره دهم	پتروشیمی زنجان	۱۴/۹۸	۹۰/۹۴	۱۷۵۵	آمونیاک و اوره	۱۶/۲۰ درصد
	آمونیاک و اوره یازدهم	پتروشیمی اردکان	۱۴/۳۱	-	۱۷۵۵	آمونیاک و اوره	۱۹/۸۰ درصد
	آمونیاک و اوره دوازدهم	پتروشیمی گلستان	۱۴/۷۰	۱۰۰	۱۷۵۵	آمونیاک و اوره	۱۲/۸۰ درصد

مأخذ: گزارش عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۹.

توضیح: برنامه زمان‌بندی برخی از طرح‌ها تجدیدنظر شده است.

همان‌طور که از اطلاعات جدول ۶ مشخص است، پیشرفت اغلب طرح‌ها از برنامه عقب است. این درحالی است که برنامه زمان‌بندی برخی از طرح‌ها مورد تجدیدنظر قرار گرفته است. متأسفانه سرعت پایین اجرا باعث افزایش هزینه‌های طرح، از دست دادن توجیه اقتصادی آن و از دست دادن بازارهای جهانی در مقابل رقبا می‌شود. در جدول ۷، عناوین طرح‌های افتتاح شده در سال ۱۳۸۹ ارائه شده است.

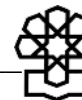
جدول ۷. فهرست طرح‌های افتتاح شده در سال ۱۳۸۹

نام طرح (نام شرکت)	ظرفیت (هزار تن در سال)
آمونیاک و اوره ششم (پتروشیمی پردیس)	۱۷۵۵
الفین عسلویه (پتروشیمی مروارید)	۵۴۴
پلی استایرن (پتروشیمی تبریز)	۵۴
توسعه نیروگاه‌ها (پتروشیمی مبین)	۲۴۶ مگاوات برق و ۶۶۰ تن در ساعت بخار
پلی اتیلن سبک (پتروشیمی امیرکبیر)	۳۰۰
نیروگاه فجر ۲ (پتروشیمی فجر)	۶۴۸ مگاوات برق و ۷۴۰ تن در ساعت بخار
خط و پست انتقال برق به شبکه سراسری (پتروشیمی فجر)	پست ۴۰۰ کیلووات و انتقال ۲۰۰۰ مگاوات توان الکتریکی
خط انتقال آب خام (سازمان منطقه ویژه اقتصادی)	۱۰۰ هزار مترمکعب در روز انتقال آب خام
اسیدفسفریک ۱۰۰ درصد (آریا فسفریک)	۱۲۵

مأخذ: همان.

۴. وضعیت بودجه طرح‌های عمرانی

شرکت ملی صنایع پتروشیمی در طول سال‌های برنامه چهارم و سال ۱۳۸۹ سه طرح عمرانی شامل کمک به احداث خط لوله اتیلن غرب، کمک به احداث خط لوله اتیلن مرکزی و مطالعه و اجرای مقاوم‌سازی تأسیسات مهم پتروشیمی در دست اجرا داشته است که در جدول ۸ وضعیت بودجه طرح‌های مذکور ارائه شده است.

جدول ۸. وضعیت بودجه طرح‌های عمرانی شرکت ملی صنایع پتروشیمی تا پایان سال ۱۳۸۹

نام طرح	منابع تأمین اعتبار	کل بودجه طرح		عملکرد تا پایان سال ۱۳۸۸	بودجه مصوب سال ۱۳۸۹	تخصیص سال ۱۳۸۹	عملکرد سال ۱۳۸۹	مانده بودجه تا تکمیل طرح (میلیارد ریال)
		مبلغ (میلیارد ریال)	درصد					
کمک به احداث خط لوله اتیلن غرب	عمومی	۶۶۲۵/۷۰۸	۵۲/۶	۲۸۷۴/۹۴۲	۵۸۰/۸۷۸	۴۳۶/۷۷۳	۴۳۶/۷۷۳	۳۳۱۳/۹۹۳
	سایر منابع	۵۹۵۶/۳۲۶	۴۷/۲	۳۹۸۷/۷۳۶	۱۸۳۸/۳۴	۶۴۶/۶۳۶	۶۴۶/۶۳۶	۱۳۲۱/۹۶۴
	جمع	۱۲۵۸۲/۰۴۴	۱۰۰	۶۸۶۲/۶۷۸	۲۴۱۹/۱۹۸	۱۰۸۳/۴۰۹	۱۰۸۳/۴۰۹	۴۶۳۵/۹۵۷
کمک به احداث خط لوله اتیلن مرکزی	عمومی	۳۵۵	۱۰	۱۴/۶۲۸	۹۸/۴۷۵	۷۱/۷۵۷	۷۱/۷۵۷	۲۶۸/۶۱۵
	سایر منابع	۳۱۹۵	۹۰	—	۹۲۰/۵	—	—	۳۱۹۵
	جمع	۳۵۵۰	۱۰۰	۱۴/۶۲۸	۱۰۱۸/۹۷۵	۷۱/۷۵۷	۷۱/۷۵۷	۳۴۶۳/۶۱۵
مطالعه و اجرای مقاوم‌سازی تأسیسات مهم پتروشیمی	عمومی	۳۸/۴۷۲	۱۰۰	۲۴/۴۳۷	۱۴/۰۳۵	۱/۱۵۲	۱/۱۵۲	۱۲/۸۸۳
	سایر منابع	—	—	—	—	—	—	—
	جمع	۳۸/۴۷۲	۱۰۰	۲۴/۴۳۷	۱۴/۰۳۵	۱/۱۵۲	۱/۱۵۲	۱۲/۸۸۳

مأخذ: نامه شماره ۳۵/۴۰۰۸۵، دفتر امور تولیدی، معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور، مورخ ۱۳۹۰/۶/۶.

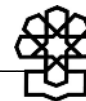
همان‌طور که از آمار جدول ۸ مشخص است، کل بودجه طرح کمک به احداث خط لوله اتیلن غرب ۱۲۵۸۲/۰۴۴ میلیارد ریال برآورد شده است که ۵۲/۶ درصد آن از محل منابع عمومی و ۴۷/۳ درصد از سایر منابع تأمین می‌شود. عملکرد مالی این طرح تا پایان سال ۱۳۸۸ مبلغ ۶۸۶۲/۶۷۸ میلیارد ریال و به عبارتی حدود ۵۴/۵ درصد از کل منابع این طرح بوده است. در سال ۱۳۸۹ مبلغ ۵۸۰/۸۷۸ میلیارد ریال از محل منابع عمومی و مبلغ ۱۸۳۸/۳۲ میلیارد ریال از محل سایر منابع و در مجموع مبلغ ۲۴۱۹/۱۹۸ میلیارد ریال در قالب بودجه مصوب برای این طرح اعتبار در نظر گرفته شد که به ترتیب معادل ۷۵/۱۹ درصد، ۳۵ درصد و در مجموع ۴۴/۷ درصد از اعتبار مذکور به این طرح تخصیص داده شده است. لازم به توضیح است که با توجه به تغییراتی که در طرح مذکور ایجاد شد، مقرر شده بود که این طرح در پایان سال ۱۳۸۸ به بهره‌برداری برسد. اما طبق قانون بودجه سال ۱۳۹۰، پیش‌بینی شده است که طرح با تأخیر در سال ۱۳۹۴ به بهره‌برداری برسد.

درخصوص طرح کمک به احداث خط لوله اتیلن مرکز از ابتدا قرار بود که سهم بیشتر بودجه این طرح از محل منابع وزارت نفت تخصیص داده شود و سهم این پروژه از بودجه عمومی ناچیز باشد. لذا در برآورد اولیه مقرر گردیده است که ۱۰ درصد بودجه این طرح از محل منابع عمومی و ۹۰ درصد آن از سایر منابع تأمین شود. البته به قرار اطلاع مقرر شده است که طبق ماده (۲۱۵) قانون برنامه پنجم توسعه، سهم دولت در این طرح افزایش یابد. در سال ۱۳۸۹ معادل ۹۲۰/۵ میلیارد ریال از محل سایر منابع برای این طرح اعتبار در نظر گرفته شد. لکن از آنجایی که هنوز این طرح وارد فاز اجرایی نشده بود، هیچ‌گونه تخصیصی انجام نشد. اخیراً قرارداد اجرای این طرح منعقد شده است.

طرح دیگری که از محل بودجه عمومی دولت تخصیص اعتبار شده بود، طرح مطالعه و اجرای مقاوم‌سازی تأسیسات مهم پتروشیمی است که به دلیل خصوصی شدن مجتمع‌های پتروشیمی و در اولویت نبودن برنامه مقاوم‌سازی تأسیسات پتروشیمی در میان سایر برنامه‌های مجتمع‌ها، عملکرد مطلوبی نداشته است. لازم به ذکر است که از مبلغ ۱۴/۰۳۵ میلیارد ریال بودجه مصوب این طرح در سال ۱۳۸۹ فقط ۱/۱۵۲ میلیارد ریال آن تخصیص داده شده است که این رقم برای انجام چنین طرحی ناچیز است.

۵. خوراک

همزمان با اجرایی شدن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، قیمت خوراک واحدهای پتروشیمی نیز در سال ۱۳۸۹ تعیین شد. مطابق تصمیم گرفته شده قیمت گاز به‌ازای هر مترمکعب ۷۰ تومان تعیین شد و قرار است سالیانه ۴ درصد به آن اضافه شود، به طوری که در مدت ۱۰ سال قیمت فروش گاز به

حدود ۶۵ درصد سبب گاز صادراتی کشور برسد. قیمت خوراکی‌های مایع ۹۵ درصد قیمت فوب و قیمت گاز اتان مطابق بهای گاز طبیعی محاسبه و اعمال می‌شود. اما از آنجایی که در متن قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، صراحتاً به موضوع تعیین قیمت خوراک با ملاحظه اینکه موجبات تشویق سرمایه‌گذاری را فراهم نماید اشاره شده است، جلسات متعددی با حضور نمایندگان محترم مجلس شورای اسلامی، کارشناسان و مسئولان ذیربط به منظور بررسی دقیق‌تر تعیین قیمت خوراک صنایع پتروشیمی برگزار شد. به منظور شفاف‌سازی بیشتر، جزء «د» بند «۴۶» ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۰ به این موضوع اختصاص پیدا کرد. در این جز آمده است که در اجرای تبصره بند «ب» ماده (۱) قانون هدفمند کردن یارانه‌ها دولت مکلف است قیمت خوراک گاز واحدهای پتروشیمی را حداکثر شصت و پنج درصد (۶۵٪) سبب صادراتی (بدون هزینه انتقال) و سایر خوراکی‌های واحدهای پتروشیمی را بدون هزینه‌های حمل و بارگیری بین هشتاد و پنج (۸۵٪) تا نود و پنج درصد (۹۵٪) متوسط بهای محموله‌های صادراتی تعیین نماید. البته طبق آخرین اطلاعات در دسترس موضوع تعیین دقیق قیمت خوراک واحدهای پتروشیمی هنوز در دست بررسی است.

۶. ظرفیت محصولات عمده پتروشیمی و برنامه‌های آتی

در جدول ۹ ظرفیت نصب شده هشت محصول عمده پتروشیمی کشور و برنامه افزایش تولید این محصولات طی برنامه پنجم توسعه صنعت پتروشیمی کشور ارائه شده است.

جدول ۹. ظرفیت اسمی محصولات عمده پتروشیمی و برنامه‌های توسعه آن (ارقام به هزارتن در سال)

مجموع ظرفیت در پایان سال ۱۳۹۴	طرح‌های اولویت‌دار (ظرفیت برنامه پنجم)	مجموع‌های تولیدی (ظرفیت نصب شده تا پایان سال ۱۳۸۹)	محصول
۲۳,۵۲۴	۱۸,۴۸۰	۵,۰۴۴	متانول
۱۴,۹۲۹	۱۰,۵۳۵	۴,۳۹۴	اوره
۱۳,۰۵۹	۷,۷۶۵	۵,۲۹۴	اتیلن
۸,۷۳۵	۵,۲۴۰	۳,۴۹۵	پلی‌اتیلن‌ها
۶,۱۹۶	۲,۲۹۸	۳,۸۹۸	پروپان - بوتان
۲,۶۷۴	۱,۶۶۸	۱,۰۰۶	اتیلن گلاکول‌ها
۲,۵۳۷	۱,۵۹۲	۹۴۵	پروپیلن
۱,۶۴۵	۵۵۰	۱,۰۹۵	پلی‌پروپیلن
۷۳,۲۹۹	۴۸,۱۲۸	۲۵,۱۷۱	جمع کل

مأخذ: برنامه پنجم طرح‌های توسعه پتروشیمی ۱۳۹۰-۱۳۹۴، ویرایش اول، مدیریت برنامه‌ریزی و توسعه، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۹۰.

در جدول ۱۰، سهم ظرفیت اسمی محصولات عمده پتروشیمی کشور با ظرفیت جهان در سال‌های ۱۳۸۹ (وضعیت فعلی) و سال (۱۳۹۴) (پایان برنامه پنجم توسعه) نشان داده شده است.

جدول ۱۰. سهم ظرفیت اسمی محصولات پتروشیمی کشور نسبت به ظرفیت تولید جهان

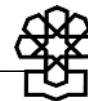
در سال‌های ۱۳۸۹ و ۱۳۹۴ (ارقام به هزار تن در سال)

محصولات	ظرفیت نصب شده مجموع‌های تولیدی تا پایان سال ۱۳۸۹	ظرفیت جهان در سال ۲۰۱۱	درصد	مجموع ظرفیت پتروشیمی کشور در پایان سال ۱۳۹۴	ظرفیت جهان در سال ۱۳۹۴	درصد
متانول	۵۰۴۴	۱۰۹,۹۰۳	۵	۲۳,۵۲۴	۱۲۶,۷۹۹	۱۹
اوره	۴۳۹۴	۱۹۵,۹۱۸	۲	۱۴,۹۲۹	۲۳۳,۵۱۷	۶
اتیلن	۵۲۹۴	۱۴۷,۶۲۷	۴	۱۳,۰۵۹	۱۶۹,۶۹۲	۸
پلی‌اتیلن‌ها	۳۴۹۵	۹۱,۵۶۰	۴	۸,۷۳۵	۱۰۸,۵۰۰	۸
پروپان - بوتان	۳۸۹۸	۲۵۱,۸۹۳	۲	۶,۱۹۶	۲۷۸,۰۴۳	۲
اتیلن گلایکول‌ها	۱۰۰۶	۲۶,۱۰۲	۴	۲,۶۷۴	۳۰,۸۴۷	۹
پروپیلن	۹۴۵	۱۰۱,۶۶۶	۱	۲,۵۳۷	۱۱۲,۸۵۷	۲
پلی‌پروپیلن	۱۰۹۵	۶۲,۰۹۷	۲	۱,۶۴۵	۷۲,۱۲۲	۲

مأخذ: همان.

همان‌طور که آمار جداول ۹ و ۱۰ نشان می‌دهد، مقرر گردیده است در پایان سال ۱۳۹۴، ۴۸,۱۲۸ هزار تن ظرفیت جدید به محصولات عمده پتروشیمی کشور اضافه شود. بدین ترتیب سهم اغلب محصولات عمده نسبت به ظرفیت جهانی افزایش خواهد یافت. مواردی که در این خصوص جای تأمل دارد:

اول اینکه با توجه به کندی که در سرمایه‌گذاری پتروشیمی کشور ایجاد شده و از طرفی با توجه به تجربه طولانی شدن زمان اجرای پروژه‌ها در کشور، آیا تحقق چنین برنامه‌ای امکان‌پذیر است؟
دوم اینکه با توجه به پیش‌بینی بازار محصولات در جهان و رقابت‌های کاهنده فروش در میان تولیدکنندگان کشور، آیا اصولاً تحقق چنین برنامه‌ای به نفع کشور است؟ برای نمونه براساس طرح‌های اولویت‌دار برنامه پنجم پیش‌بینی می‌شود که ظرفیت نصب شده متانول کشور با ۱۸/۵ میلیون تن افزایش، از پنج میلیون تن فعلی به ۲۳/۵ میلیون تن برسد. این درحالی است که به دلیل عدم توسعه صنایع پایین‌دست این محصول در کشور، سهم قابل توجهی از آن باید صادر شود که این مسئله تبعات خاص خود را دارد. از یک طرف با افزایش عرضه محصول متانول در بازارهای

جهانی، قیمت محصول کاهش می‌یابد و از طرفی هزینه‌های جانبی و لجستیک از جمله قیمت کشتی برای حمل افزایش می‌یابد. برای مثال زمانی که محصول متانول مجتمع پتروشیمی زاگرس با ظرفیت ۱,۶۰۰ هزار تن وارد بازارهای جهانی شد قیمت متانول افت کرد و قیمت حمل توسط کشتی افزایش یافت، این مسئله سبب می‌شود تا حاشیه سود تولیدکنندگان کاهش یابد.

از طرفی طبق پیش‌بینی‌های انجام شده در گزارش‌های پتروشیمی جهان (SIR) از یک‌سو عرضه جهانی متانول در حال افزایش است از سویی دیگر، تقاضای جهانی متانول به دلیل کاهش مصرف MTBE و تغییر سوخت خودروها رشد کمتری خواهد داشت. لذا به نظر می‌رسد مبنای برنامه‌ریزی صنعت پتروشیمی کشور به جای توسعه نامتوازن آن در بالادست، باید در کنار بهبود وضعیت تحقیق و توسعه متوجه توسعه صنایع پایین‌دست و دستیابی به بالاترین ارزش‌افزوده باشد. برای دستیابی به این مقصود می‌توان در ازای ارائه مجوز برای احداث صنایع بالادست، توسعه واحد و ایجاد واحدهای پایین‌دست آن نیز به‌عنوان قید در قراردادهای ذکر شود. همچنین چندمنظوره کردن خطوط تولید مجتمع‌ها و طرح‌های پتروشیمی به‌منظور جلوگیری از ضررهای احتمالی و ایجاد بسترهای لازم برای اجرای ماده (۱۵۶) قانون برنامه پنجم توسعه، می‌تواند مفید باشد. شرکت ملی صنایع پتروشیمی به‌عنوان متصدی حاکمیتی این صنعت در این خصوص می‌تواند نقش‌آفرین باشد.

۷. خصوصی‌سازی و الزامات آن

۷-۱. نهاد حاکمیتی صنعت پتروشیمی

با اجرای قانون اصلاح موادی از قانون برنامه چهارم توسعه و اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی، تعداد زیادی از مجتمع‌های پتروشیمی به بخش خصوصی واگذار شد و مقرر گردید که شرکت ملی صنایع پتروشیمی در نقش جدید سازمان حاکمیتی و توسعه‌ای حاضر شود. واقعیت این است که در غیاب یک نهاد تنظیم‌کننده که بتواند چشم‌انداز ۱۴۰۴ را در این بخش به برنامه عملیاتی تبدیل نماید و طراحی و اجرای مداخلات دولت را در این حوزه برعهده بگیرد نمی‌توان انتظار دستیابی به جایگاهی فراتر از وضع موجود و اصلاح نقایص توسعه‌ای آن را داشت. لازم است سازمانی متولی تنظیم قوانین و مقررات و ایجاد هماهنگی بالادستی و سایر نهادهای متولی و مرتبط و مدافع این بخش در کسب سهم لازم در نهادهای مورد نیاز، خصوصاً خوراک و منابع مالی باشد.

وجود چالش‌های اصلی در صنعت پتروشیمی کشور و اظهارنظر کارشناسان بخش خصوصی

فعال در این صنعت، حاکی از آن است که شرکت ملی صنایع پتروشیمی در انجام وظایف حاکمیتی خود (سیاستگذاری و تنظیم‌گری) موفق نبوده است.^۱ در ذیل به نمونه‌هایی از چالش‌های صنعت پتروشیمی و فعالان بخش خصوصی این حوزه اشاره شده است:

- عدم تبیین چارچوب مصوب برای فعالان غیردولتی این صنعت، به گونه‌ای که هر بخش حدود و ثغور وظایف و مأموریت‌های خود را بداند. همچنین مشخص شود که بخش خصوصی در چه حوزه‌هایی با بخش اجرایی دولت باید هماهنگ باشد.

- در سال‌های اخیر تقریباً پروژه جدیدی در این صنعت آغاز نشده و بیشتر همت دست‌اندرکاران به تکمیل پروژه‌های قدیمی و جبران آسیب‌های ناشی از عمومی‌سازی (و نه خصوصی‌سازی) چالش‌برانگیز واحدهای فعال، معطوف شده است.

- ابهام در وضعیت خوراک.

- تغییر مداوم برنامه خصوصی‌سازی شرکت‌های واگذار نشده.

- ایجاد فضای رانتی در حوزه بالادست به دلیل نگرفتن ضمانت‌های لازم در برابر مجوزهای

اعطا شده.

- رشد کند تحقیق و توسعه در بخش‌های مختلف صنعت.

- توقف اکثر پروژه‌های توسعه‌ای شرکت‌های واگذار شده به بخش عمومی غیردولتی.

- مداخله در قیمتگذاری محصولات پتروشیمی در بورس.

- عدم نظارت بر فضای رقابت و وجود رقابت‌های کاهنده بین تولیدکنندگان (این مسئله یکی از

چالش‌های واگذاری‌ها در صنعت پتروشیمی کشور است).

لذا نهادی که بتواند پاسخگوی نیاز فرآیند توسعه صنعت پتروشیمی در بخش حاکمیتی باشد

نهادی تنظیم‌کننده و تسهیل‌گر است که باید:

۱. محل اصلی سیاست‌پژوهی و ارائه برنامه‌های توسعه صنعت پتروشیمی کشور به مفهوم

عام آن (و نه تنها صنایع پایه) باشد.

۲. مدل توسعه این صنعت در اکثر نقاط برپایه توسعه متمرکز بوده است و کیفیت ارتباط میان

بنگاه‌ها مهمترین عامل موفقیت نمونه‌های موفق این صنعت در جهان به‌شمار می‌رود. در نتیجه

مسئله ارتباط واحدها با یکدیگر و استقرار جغرافیایی خوشه‌ها مسئله‌ای است که باید در حوزه

صلاحیت و مسئولیت نهاد متولی توسعه باشد.

۳. از آنجا که دسترسی به منابع خوراک مهمترین مزیت کشور در این صنعت است، مقتضی

۱. مصاحبه حضوری با کارشناسان.

است مدیریت آن در دست این نهاد قرار گیرد.

به طور کلی مأموریت اصلی نهاد حاکمیتی صنعت پتروشیمی کشور، تدوین راهبردهای توسعه این صنعت است که باید از طریق ابزارهای سیاستگذاری، تنظیم‌کنندگی، هماهنگی و پشتیبانی، اجرای آن را پیگیری نماید.

۲-۷. ارزیابی عملکرد واگذاری‌ها

در یک نگاه کلی و در راستای اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم و چهارم قانون اساسی، وضعیت واگذاری سهام شرکت‌های سرمایه‌پذیر صنعت پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۹۰ به شرح جدول ۱۱ است.

جدول ۱۱. نمای کلی واگذاری‌ها در صنعت پتروشیمی طی سال‌های ۱۳۸۶-۱۳۹۰

شرح واگذاری	تعداد سهام واگذارنده (میلیون سهم)	درصد سهام واگذار شده به کل واگذاری‌ها	ارزش سهام واگذار شده (میلیارد ریال)
سهام عدالت	۴۴۹۰	۳۵	۳۳۰۱۰
رد دیون دولت	۱۲۵۹۱	۴۸	۴۴۷۵۱
بورس و مزایده	۴۵۷۴	۱۵	۱۴۴۸۸
سهام ترجیحی	۳۳۵	۲	۹۰۶
جمع کل	۲۱۹۹۰	۱۰۰	۹۳۱۵۶

مأخذ: نامه شماره ۱۹/۴۱۵۱۶-۱۹/ص پ، دفتر امور مجامع و سهام شرکت ملی صنایع پتروشیمی، مورخ ۱۳۹۰/۰۵/۱۱.

هر چند واگذاری‌ها در صنعت پتروشیمی به لحاظ کمی روند مطلوبی طی کرده است؛ اما متأسفانه مشکلات و آسیب‌هایی در فرآیند واگذاری‌ها ایجاد شده است که نمی‌توان روند واگذاری‌ها در صنعت پتروشیمی را به لحاظ کیفی مطلوب ارزیابی کرد. برخی از آسیب‌ها و چالش‌های گزارش شده از سوی شرکت ملی صنایع پتروشیمی به شرح زیر است:

- واگذاری بخشی از سهام شرکت‌ها بابت رد دیون و سهام عدالت و مزایده سبب چندپارگی مالکیت و مدیریت در شرکت‌ها و ایجاد مشکلات در تغییر سیاست‌ها شده است.
- عدم تعیین تکلیف نحوه تسویه مطالبات شرکت ملی صنایع پتروشیمی از شرکت‌های واگذار شده.
- از بین رفتن زنجیره ارزش تولید.
- عدم توجه به الزامات HSE و پدافند غیرعامل.
- تضییع حقوق دولت در هنگام ارزیابی سهام شرکت‌ها و ضرورت بازنگری.

- مشکلات ایجاد شده در فرآیند واگذاری سهام بعضی از شرکت‌ها به دلیل عدم تعیین تکلیف حساب‌های فیما بین.

البته شرکت ملی صنایع پتروشیمی به منظور رفع برخی از مشکلات مذکور اقداماتی انجام داده است که برخی از آنها در دست بررسی و تعدادی نیز از جمله بازنگری و ارزیابی مجدد بهای کارشناسی سهام شرکت‌های واگذار شده قبلی و در حال واگذاری به نتیجه رسیده است. در اثر این اقدام شرکت ملی صنایع پتروشیمی مبلغ از ۳۲,۶۱۰ میلیارد ریال حقوق دولت و شرکت ملی صنایع پتروشیمی صیانت به عمل آمده است.

در جدول ۱۲ فهرست واگذاری سهام شرکت‌های سرمایه‌پذیر شرکت ملی صنایع پتروشیمی در سال ۱۳۸۹ ارائه شده است.

جدول ۱۲. لیست واگذاری سهام شرکت‌های سرمایه‌پذیر شرکت ملی صنایع پتروشیمی در سال ۱۳۸۹

ردیف	نام شرکت واگذار شده*	تاریخ قرارداد یا مصوبه واگذاری	نام شرکت دریافت‌کننده سهام	وضعیت سهام واگذار شده		
				درصد سهم	تعداد سهم	ارزش سهم واگذار شده (میلیون ریال)
۱	پتروشیمی زاگرس	۱۳۸۹/۳/۱۶	ساتا**	۱۵/۲	۳۶۵,۰۱۴,۲۰۰	۳,۱۴۷,۵۱۷
			سهام ترجیحی	۰/۸	۱۸,۹۸۵,۸۰۰	۹۱,۱۳۲
۲	پتروشیمی پردیس	۱۳۸۹/۲/۲۶	ساتا***	۴۸/۶۵	۴۸,۶۴۶	۴,۸۴۶,۶۲۰
			سهام ترجیحی	۰/۳۵	۳۵۴	۳۵,۴۰۰
۳	پتروشیمی بوشهر	۱۳۸۸/۱۲/۲۶	ساتا	۱۰۰	۱۰۰	۱
۴	پتروشیمی ارومیه	۱۳۸۹/۵/۲۶	شرکت بازرگانی پتروشیمی	۷۰	۲۸,۷۰۰,۰۰۰	۱۶۷,۵۰۵
۵	گسترش صنایع پایین‌دستی	۱۳۸۹/۵/۱۶	شرکت همت مدیریت توسعه، آقای پوریا تابعیان، شرکت بازرگانی مهرآذین صنعت نورژان	۴۷	۴۶,۹۵۳	۳۵
۶	توسعه صنایع پایین‌دستی	۱۳۸۹/۷/۲۱	شرکت بین‌المللی تجارت و توسعه فرسمن آسیا	۳۴/۹	۱۶,۶۲۵,۰۰۰	۱۸,۷۵۳
۷	سرمایه‌گذاری پتروشیمی	۱۳۸۹/۱/۱۸	سازمان تأمین اجتماعی	۳۳/۰۹	۶۰۲,۱۷۱,۲۹۱	۵۷۶,۸۸۰
			سهام ترجیحی		۵۷۴,۱۷۱	۵۵۰
۸	پتروشیمی مروارید		سهام ترجیحی	۲/۴۵	۲۴,۵۰۰,۰۰۰	۳۲,۶۳۴
۹	پتروشیمی خراسان		سهام ترجیحی	۲/۵	۴۶,۶۶۴,۵۲۵	۸۲,۲۷۰
۱۰	پتروشیمی مارون		سهام ترجیحی	۰/۵۲	۲۰,۵۵۴,۷۸۸	۱۱۲,۸۸۷
۱۱	پتروشیمی جم		سهام ترجیحی	۰/۶	۲۸,۶۲۵,۶۶۹	۱۴۶,۶۲۱
۱۲	پتروشیمی شیراز	۱۳۸۹/۸/۱۱	ساتا	%۸۹/۵	۲,۲۸۱,۸۹۷,۶۸۹	۹,۵۶۳,۴۳۳
			سهام ترجیحی		۲,۷۶۶,۸۸۰	۸,۶۴۶
۱۳	پتروشیمی ایلام	۱۳۸۹/۱۰/۱۸	بخش خصوصی	%۴۹	۵۵۸,۰۰۰,۰۰۰	۹۹۹,۶۰۰
جمع کل					۴,۰۲۵,۱۷۶,۰۶۶	۱۹,۸۳۰,۴۸۴

مأخذ: همان.

* کلیه واگذاری سهام شرکت‌های سرمایه‌پذیر شرکت ملی صنایع پتروشیمی توسط سازمان خصوصی‌سازی صورت گرفته است.
 ** سهام شرکت مذکور پس از واگذاری به شرکت ساتا براساس بند «۵» مصوبه هیئت وزیران به شماره ۱۰۵۲۲ مورخ ۱۳۸۹/۱/۲۱ توسط سازمان خصوصی‌سازی از طریق عرضه در فرابورس به شرکت‌های گروه صنعتی شیمی پوشینه (۲/۲۸ درصد)، سرمایه‌گذاری توسعه الوند غدیر (۴/۷۰ درصد)، بازرگانی پتروشیمی (۳/۶ درصد)، سرمایه‌گذاری صنعتی مروارید (۲/۲۸ درصد)، سرمایه‌گذاری صندوق بازنشستگی کارکنان نفت (۲/۳۴ درصد) واگذار گردیده است.
 *** سهام شرکت مذکور پس از واگذاری به شرکت ساتا براساس بند «۴» مصوبه هیئت وزیران به شماره ۲۶۱۹۴۲ مورخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۶ توسط سازمان خصوصی‌سازی از طریق عرضه در فرابورس به شرکت‌های سرمایه‌گذاری توسعه الوند غدیر (۳۱/۶۵ درصد) و شرکت بازرگانی پتروشیمی (۱۷ درصد) واگذار گردیده است.

نتیجه‌گیری

ارزیابی عملکرد صنعت پتروشیمی در سال ۱۳۸۹ حاکی از آن است که با وجود تلاش‌ها و اقدامات مثبت انجام شده و نتایج حاصله، ضعف‌های ساختاری این صنعت از جمله تولید کمتر از ظرفیت و عدم استفاده بهینه از سرمایه‌گذاری‌های انجام شده، صادرات محصولات بالادستی، تمرکز بر تولید محصولات خاص در صنایع بالادست، عدم توجه به تنوع محصولات و توسعه صنایع پایین‌دست، طولانی شدن اجرای طرح‌ها و معطل ماندن سرمایه‌ها، چالش‌های خصوصی‌سازی و... همچنان ادامه دارد. البته در سال ۱۳۸۹ مبهم بودن ساختار جدید شرکت ملی صنایع پتروشیمی به‌عنوان سازمان توسعه‌ای - حاکمیتی و مشخص نبودن قیمت انواع خوراک واحدهای پتروشیمی را نیز باید به موارد قبل اضافه کرد. همچنان که اشاره شد در برطرف کردن مشکلات مذکور اقدامات قابل توجهی انجام شده است که لازم است با پیگیری‌های مستمر و اجرای دقیق قوانین و مقررات در رفع کامل ضعف‌ها و مشکلات، تلاش شود.

منابع و مأخذ

۱. گزارش عملکرد شرکت ملی صنایع پتروشیمی در سال ۱۳۸۹، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۹۰.
۲. اهداف کمی و الزامات برنامه پیشنهادی پنج‌ساله پنجم توسعه شرکت ملی صنایع پتروشیمی ۱۳۸۹-۱۳۹۳، ویرایش سوم، مدیریت برنامه‌ریزی و توسعه، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۸۷.
۳. اطلاعات دریافتی از دفتر امور تولیدی معاونت برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی رئیس‌جمهور، نامه شماره ۳۵/۴۰۰۸۵، مورخ ۱۳۹۰/۶/۶.
۴. برنامه پنجم طرح‌های توسعه پتروشیمی ۱۳۹۰-۱۳۹۴، ویرایش اول، مدیریت برنامه‌ریزی و توسعه، شرکت ملی صنایع پتروشیمی، ۱۳۹۰.
۵. اطلاعات دریافتی از دفتر امور مجامع و سهام شرکت ملی صنایع پتروشیمی، نامه شماره ۱۹/۴۱۵۱۶-۱ ص‌پ، مورخ ۱۳۹۰/۵/۱۱.
۶. تجزیه و تحلیل صنایع پتروشیمی ایران، واحد مطالعات و تحقیقات سرمایه‌گذاری مؤسسه حسابرسی صندوق بازنشستگی کشور، ۱۳۸۷.
7. Sri, World Petrochemi Colsreports, 2009.
۸. برنامه پنج‌ساله توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۰-۱۳۹۴)، مجلس شورای اسلامی.
۹. قانون بودجه سال ۱۳۹۰، مجلس شورای اسلامی.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۲۰۶۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: ارزیابی عملکرد صنعت پتروشیمی در سال ۱۳۸۹

نام دفتر: مطالعات انرژی، صنعت و معدن (گروه انرژی)

تهیه و تدوین: فاطمه میرجلیلی

ناظر علمی: محمدرضا محمدخانی

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی: —

تاریخ انتشار: ۱۳۹۰/۹/۶